

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Marija Skrobić

**PROMICANJE ZDRAVLJA I HIGIJENSKO-SANITARNE MJERE U
OSNOVNIM ŠKOLAMA**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2017.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni Učiteljski studij

**PROMICANJE ZDRAVLJA I HIGIJENSKO-SANITARNE MJERE U
OSNOVNIM ŠKOLAMA**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Školska higijena
Mentor: doc. dr. sc. Zvonimir Užarević
Studentica: Marija Skrobić
Matični broj: 2764
Modul: Razvojni (A)

Osijek, srpanj 2017.

ZAHVALA

*Zahvaljujem se mentoru doc. dr.sc. Zvonimiru Užareviću
na suradnji i pomoći tijekom izrade diplomskog rada.*

*Također, zahvaljujem se svim učiteljicama Osnovnih škola što su odvojili
vrijeme i ispunili upitnik o provedbi higijensko-sanitarnih mjera u školskim ustanovama.*

Sažetak

Škola je odgojna ustanova u kojoj učenici trebaju usvojiti mnoge higijenske i kulturne navike. Higijena je jako važna za život i rad svih učenika u školi i izvan nje. Modul „Živjeti zdravo“ u kojem djeca uče o pravilnoj prehrani, osobnoj higijeni, tjelesnoj aktivnosti i mentalnom zdravlju najviše je zastupljen u razrednoj nastavi. Sadržajima koje obuhvaća ovaj modul djeci se želi ukazati na važnost zdrave prehrane i stjecanje pozitivnih navika osobne higijene. Glavni zdravstveno-odgojni zadaci za vrijeme školovanja su da učenici usvoje određene higijenske navike jer se na taj način mogu zaštititi od mnogih bolesti te sačuvati svoje zdravlje. Učenici trebaju imati dobar primjer u svojim nastavnicima te od njih dobiti informacije o raznim zaraznim bolestima, kako i na koji način ih spriječiti, o važnosti školske higijene, osobne higijene, o njihovom radu u školi i slično. Održavanje higijene, reda i čistoće osnovni je uvjet koji u svakoj školskoj zgradi i njezinoj okolici mora biti ispunjen.

Svrha ovog diplomskog rada bila je dobiti nova saznanja o promicanju zdravlja te istražiti zadovoljavaju li trenutni higijensko-sanitarni uvjeti standarde koji osiguravaju pravilan dječji rast i razvoj u školskim ustanovama. U tu svrhu koristila sam pisanu anketu koja se sastojala od 12 pitanja. Uzorak za ovo istraživanje činilo je 33 učiteljice s područja Požeško-slavonske i Virovitičko-podravske županije. Rad prikazuje istraživanje koje je provedeno tijekom stručno-pedagoške prakse u razdoblju od 27.veljače do 26.ožujka 2017. Vrlo je važno da školska ustanova zadovoljava sve higijenske uvjete za djetetov pravilan rast i razvoj, a tog mišljenja je tek 49% učiteljica koje smatraju da njihove škole pružaju sve potrebne uvjete. Školske blagovaonice i kuhinje moraju biti tako uređene da učenici u njima mogu steći higijenske navike. Čak 73% učiteljica se slaže da se učenici u školskoj kuhinji pridržavaju osnovnih higijenskih pravila, poput pranja ruku prije jela, vezanja kose u rep i slično. Što se tiče školskih zahoda, zbog odgojnih i higijenskih razloga, u svakom se školskom zahodu mora nalaziti dovoljna količina toaletnog papira. Nadalje 43% učiteljica ipak smatra da higijenske potrepštine poput sapuna i maramica nisu uvijek prisutne. Samo dio učenika i kod kuće živi odgovarajućim higijenskim standardom. Školska okolina za učenike mora predstavljati mjesto gdje će svoje higijenske navike produbiti i proširiti.

Ključne riječi: učenici, zdravlje, higijena škole, sanitarne mjere

Summary

School is an educational institution in which pupils need to adopt many hygiene and cultural habits. Hygiene is very important for the life and work of all pupils in the school and outside of the school. Module „healthy life“ from which pupils learn about proper nutrition, personal hygiene, physical activity and mental health is most represented in the elementary schools. Content of this module is there to show the pupils that healthy nutrition and gaining the positive habits of personal hygiene is very important. Main health-education tasks during schooling time are for the pupils to adopt specific hygienic habits because that is the way for them to protect themselves from many diseases and to take care of their health. Teachers should be great models for their pupils. Teacher should give the pieces of information to their pupils about infectious diseases, how to cure and prevent them, also about the importance of school hygiene, personal hygiene, about their work in school and similar. Maintenance of hygiene, order and cleanliness is the basic condition and it should be fulfilled in every school building and around it.

The point of this thesis is to gain new finding about promotion of health and to discover if the current hygiene sanitary conditions meet the standards that ensure proper child growth and development in school institutions. For that purpose, I use the written questionnaire which contains of 12 questions. The pattern were 33 teachers from Požeško-slavonska county and Virovitičko-podravaska county. The thesis shows the research which was carried out during practice from 27th February to 26th March 2017. It is very important that schools are meeting all the hygienic conditions for pupils' proper growth and development and only 49% of teachers think that. The cafeterias and kitchens need to be decorated in a way that pupils can adopt hygienic habits. 73% of teachers agree with the fact that the pupils adhere the basic hygienic rules like washing their hand before they eat, putting their hair in a ponytail and similar. As far as the schools bathrooms are concerned, because of the educational and hygienic reasons, in every bathroom should be enough amount of toilet paper. 43% of teachers consider that hygienic accessories like soap and tissues are not available always. At home, only small amount of pupils live by appropriate hygienic standard. School surrounding needs to represent, for the pupils, a place where they will expand their hygienic habits.

Key words: pupils, health, school hygiene, sanitary measures

Sadržaj

UVOD.....	2
1. ZDRAVLJE UČENIKA.....	3
1.1. Promicanje zdravlja.....	3
2. ZDRAVSTVENI ODGOJ.....	5
3. ŠKOLSKA HIGIJENA.....	6
3.1. Higijenske navike učenika.....	6
3.2. Rad u školi.....	6
3.3. Školske kuhinje.....	7
3.4. Prehrana u školi.....	8
3.5. Sanitarni nadzor.....	9
4. HIGIJENA ŠKOLSKE ZGRADE.....	10
4.1. Školska zgrada.....	10
4.2. Opskrba vodom.....	11
4.3. Školski zahodi.....	12
4.3.1. Mjere i navike učenika.....	13
4.4. Učionice.....	13
4.5. Grijanje učionice.....	14
4.6. Provjetravanje učionice.....	14
4.7. Rasvjeta.....	15
4.7.1. Prirodna rasvjeta.....	16
4.7.2. Umjetna rasvjeta.....	16
4.8. Školski namještaj.....	17
4.9. Školske ploče.....	18
4.10. Hodnici.....	18
4.11. Dvorane za nastavu tjelesne kulture.....	18
5. ČISTOĆA ŠKOLSKE ZGRADE.....	20
6. ISTRAŽIVANJE O ZDRAVSTVENIM I HIGIJENSKIM MJERAMA STRUČNOG OSOBLJA I U UČITELJA U ŠKOLSKIM USTANOVAMA.....	22
6.1. Cilj i mjesto istraživanja.....	22
6.2. Ispitanici i instrumenti.....	22
7. REZULTATI.....	23
8. RASPRAVA.....	35
9. ZAKLJUČAK.....	37
10. LITERATURA.....	38
11. PRILOZI.....	40

UVOD

Dijete je najosjetljiviji dio ljudskog društva. Stoga je pravo djeteta na zdravlje jedno od temeljnih prava djece čije ostvarenje mora biti omogućeno u svim trenucima dječjeg života pa tako i tijekom boravka u školi. Škola ima posebno značenje u životu učenika. Škola je odgovorna ustanova u kojoj učenici trebaju usvojiti mnoge higijenske i kulturne navike. Održavanje higijene, reda i čistoće osnovni je uvjet koji u svakoj školskoj zgradi i njezinoj okolini mora biti ispunjen. Uprava škole dužna je organizirati redovno čišćenje svih prostorija koje učenici upotrebljavaju ili u njima borave. Kako bi vrijeme provedeno u školi bilo u maksimalno zdravstveno povoljnim uvjetima, za unapređenje i očuvanje zdravlja učenika brine se školska higijena. Učenici trebaju imati dobar primjer u svojim nastavnicima te u načinu uređenja i održavanja škole, jer djeca najveći dio navika stječu oponašanjem okoline. Školska zgrada može i pozitivno i negativno utjecati na razvoj i zdravlje učenika. Negativan utjecaj je veći, ako su učionice pretrpane, nedovoljno zračne i slabo osvijetljene, vlažne, ako nema dovoljno urednih zahoda, ako zgrada nije opskrbljena zdravom pitkom vodom. Školska zgrada trebala bi učenicima s obzirom na čistoću, red i funkcionalnost uvijek služiti kao primjer te predstavljati mjesto gdje će svoje higijenske navike produbiti i proširiti.

1. ZDRAVLJE UČENIKA

Zdravlje je stanje dobrog tjelesnog, društvenog i duševnog blagostanja, a ne samo odsustvo od bolesti i iznemoglosti. (Springer, 2007)

Pravo djeteta na zdravlje jedno je od temeljnih prava djece čije ostvarenje mora biti omogućeno u svim trenucima dječjeg života pa tako i tijekom boravka u školi. Osobita pažnja pri tome mora biti posvećena učenicima kod kojih je zbog prisutnosti kronične bolesti, zdravlje dijelom već narušeno.¹

Tijekom godine se provode mjere zdravstvene zaštite učenika prema „Programu specifičnih i preventivnih mjera zdravstvene zaštite učenika osnovne škole“. Sistematski pregledi su prije upisa u prvi razred. U prvom razredu osnovne škole, učenici se cijepaju protiv tuberkuloze po potrebi, protiv difterije, tetanusa, dječje paralize, ospica, zaušnjaka i rubeole.²

1.1. Promicanje zdravlja

Promicanje zdravlja u školama možemo opisati kao „bilo koju aktivnost koju poduzimamo kako bismo unaprijedili i/ili zaštitili zdravlje svih unutar školske zajednice.“³

Zdravlje i obrazovanje međusobno su povezani. Zdrava djeca manje izostaju iz škole i imaju veći kapacitet za učenje. Vjerojatnost da će djeca biti zdrava je veća kod one koja pohađaju školu. Kod učenika kod kojih postoji pozitivna povezanost sa školom, postoji veća vjerojatnost pozitivnih ishoda učenja.⁴

Promicanje zdravlja uključuje razvoj osobnih vještina mladih, vlastitog samopoštovanja i samopouzdanja, te poštivanje drugih; shvaćanje važnosti osobnog zdravlja i odgovornosti za

¹Protokol o postupanju u školi s učenicima oboljelim od šećerne bolesti. Preuzeto 13.6.2017., sa http://www.zdravljezasve.hr/html/zdravlje09_skola_zdravlje-index.html

²Provedbeni program obveznog cijepljenja u Republici Hrvatskoj u 2017. godini protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze, hepatitisa B i bolesti izazvanih s *haemophilusinfl.tipa B*. Preuzeto 14.6.2017., sa

https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2017%20programi%20i%20projekti/2.%20PROVEDBENI%20PROGRAM%20I._2017.pdf

³Što je promicanje zdravlja u školi. Preuzeto 13.6.2017., sa <http://www.schools-for-health.eu/hr/for-schools/prirunik/uvod/scaronto-je-promicanje-zdravlja-u-scaronkoli>

⁴Zašto je promicanje zdravlja u školi važno? Preuzeto 13.6.2017., sa <http://www.schools-for-health.eu/hr/for-schools/prirunik/uvod/zascaronto-je-promicanje-zdravlja-u-scaronkoli-vano>

zdravlje (vlastito, pojedinca, zajednice); vještina zdravog stila života; djelovanje u okruženju mira i sigurnosti, razumijevanja i podrške; djelovanje u zdravom socijalnom i fizičkom okruženju uz očuvanje zdravog okoliša i slično. ⁵

⁵*Škola koja promiče zdravlje.* Preuzeto 13.6.2017., sa <http://mamed.medri.hr/voz/Pejnovic.pdf>

2. ZDRAVSTVENI ODGOJ

Modul „Živjeti zdravo“ u kojem djeca uče o pravilnoj prehrani, osobnoj higijeni, tjelesnoj aktivnosti i mentalnom zdravlju najviše je zastupljen u razrednoj nastavi. Sadržajima koje obuhvaća ovaj modul djeci se želi ukazati na važnost zdrave prehrane i stjecanje pozitivnih navika osobne higijene.⁶

Iskustvo pokazuje da škola ima velike mogućnosti zdravstvenog odgoja stanovništva, jer školu polaze sva djeca i to u dobi kada su vrlo podložna utjecaju zdravstvenog odgoja. Glavni zdravstveno-odgojni zadaci za vrijeme školovanja su da učenici usvoje određene higijenske navike, jer se na taj način mogu zaštititi od mnogih bolesti te sačuvati svoje zdravlje. Učenici trebaju steći osnovno znanje o fizičkom i psihofizičkom zdravlju, o raznim opasnostima koje mu prijete te o zaštiti od tih opasnosti. Usvojiti pozitivne stavove prema vlastitom zdravlju i zdravlju zajednice u kojoj žive. Upoznati osnovne zdravstvene probleme naše zemlje, dužnosti i prava koja s obzirom na njih imaju te stvoriti ispravan stav prema medicinskoj profesiji, kako predrasude ne bi bile kočnica ranom otkrivanju i liječenju bolesti. (Prebeg, 1985)

⁶*Kurikulum zdravstvenog odgoja*. Preuzeto 13.6.2017., sa http://www.azoo.hr/images/zdravstveni/Kurikulum_ZO.pdf

3. ŠKOLSKA HIGIJENA

Školska higijena brine se za unapređenje i očuvanje zdravlja učenika, kako bi vrijeme provedeno u školi bilo u maksimalno zdravstveno povoljnim uvjetima. U okviru provedbe školske higijene velika pozornost se posvećuje redovitom i stalnom zdravstvenom nadzoru svih učenika. Velika briga također se posvećuje i ishranjenosti učenika, koja je često loša, pogrešna i nedovoljna. (Springer, 2007)

Zadatak školske higijene je briga o zdravlju učenika, provođenju i organiziranju sistematskih pregleda te provođenju obveznog cijepljenja (npr. protiv TBC-a, hepatitisa B i dr.). Osim toga, zadatak školske higijene je organiziranje predavanja i radionica u svrhu ostvarivanja zdravstvenoga odgoja te ukazivanja na mogućnosti zaštite od nekih vrsta uzročnika bolesti. (Kostović-Vranješ. i Ruščić., 2009)

3.1. Higijenske navike učenika

Prebeg (1985) navodi kako uspjeh u stvaranju higijenskih navika mnogo ovisi o važnosti koju im nastavnik pridaje. Potrebno je da učenici imaju dobar primjer u svojim nastavnicima te u načinu uređenja i održavanja škole, jer djeca najveći dio navika stječu oponašanjem okoline. Školska zgrada također mora odgovarati tim načelima. Škola će postići najveći uspjeh ako učenici usvojene higijenske navike primjenjuju i u svojoj obitelji.

3.2. Rad u školi

Danas u organizaciji nastave prevladavaju dva osnovna sustava – sustav klasičnog rasporeda sati i sustav blokova nastave. U klasičnom sustavu rasporeda sati nastava se izvodi u nastavnim satima od po 45 minuta, dok „nastavni blok“ obrađuje jedan predmet kroz dulje vrijeme – najčešće 60 do 90 minuta. Sa stajališta zdravlja pogodniji je onaj koji učenike manje umara. U sustavu klasičnog rasporeda sati nakon svakog sata slijedi odmor od 5 ili 10

minuta. Svrha je školskog odmora da se učenici odmore od umnog rada za vrijeme školskog sata, da pojedju obrok hrane, da slobodnim kretanjem na svježem zraku uklone štetan utjecaj prisilnog mirovanja i sjedenja u zatvorenim prostorijama, da se učionice prozrače i sl. Ako se žele bar djelomično ostvariti navedeni zadaci, odmori nakon prvog i drugog sata trebali bi trajati barem 10 minuta, nakon trećeg sata oko 20-30 minuta, a nakon četvrtog opet 10 minuta. (Prebeg, 1985)

U sustavu „nastavnih blokova“ broj redovnih dnevnih odmora je manji, ali oni dulje traju pa su svrsishodniji. U „bloku“ se izmjenjuje više nastavnih metoda i oblika rada, način rada je življi i slobodniji pa se učenici manje umaraju. (Prebeg, 1985)

3.3. Školske kuhinje

Školski obrok mora zadovoljiti neke osnovne zahtjeve. On mora biti sastavljen od namirnica potrebnih za zdravlje i optimalan razvoj djece. Namirnice moraju biti higijenski ispravne te način priređivanja i raspodjele takav da spriječi širenje zaraznih bolesti. Obrok mora biti poslužen na takav način da djeca mogu steći higijenske navike. Potreban je pribor za jelo, odgovarajuće blagovaonice, mogućnost pranja ruku itd. Sve otpatke hrane treba spremiti u zatvorenu posudu da se na njima ne mogu rojiti muhe. Čisti dio kuhinje, gdje se hrana priprema, mora biti odvojen od prljavog dijela, gdje se pere posuđe. (Prebeg, 1985)

Prebeg (1985) opisuje kako bi se posuđe trebalo prati u vrućoj vodi uz dodatak deterdženta, isprati pod mlazom tekuće tople vode i zatim uroniti u otopinu nekog dezinfekcijskog sredstva. Nakon toga, posuđe se ispire tekućom vodom i suši bez brisanja. Ako se u školi pojavi neka zarazna bolest, posuđe treba iskuhavati.

Osoblje zaposleno u školskoj kuhinji ne smije bolovati od crijevnih i drugih zaraznih bolesti koje se preko namirnica mogu s oboljele osobe prenijeti na korisnike hrane. Za sve osobe koje dolaze u dodir s namirnicama i hranom je obavezan sistematski zdravstveni pregled koji je propisan zakonom i pravilnicima. Zdravstveni se pregled tih osoba obavlja prije početka rada te svakih tri do šest mjeseci. Djelatnik u radu s namirnicama i hranom ne smije imati gnojne promjene na koži. Pregledom stolice ustanovljuje se moguća prisutnost crijevnih parazita i klica *Shigella* i *Salmonella*. Osoblje se mora presvlačiti prije i poslije rada u svojim posebnim garderobama. Tada treba zamijeniti i odjeću. Radna se odjeća zamjenjuje prema

potrebi te je predviđena da štiti zdravstvenu ispravnost namirnica pa se stoga ne smije nositi izvan radnih prostorija.⁷

Školske blagovaonice i kuhinje moraju biti tako uređene da učenici u njima mogu steći higijenske navike. Učenike treba naviknuti da peru ruke prije školskog obroka. Uz blagovaonicu bi trebalo biti nekoliko umivaonika opskrbljenih sapunom i papirnatim ubrusima za sušenje ruku. Ako se učenik navikne na pranje ruku prije jela u školi, ono će postati njegova trajna potreba koju će provoditi cijelog života. (Prebeg, 1985)

3.4. Prehrana u školi

Osnivači osnovnih škola obvezni su temeljem spomenutih zakonskih propisa osigurati prehranu djece u osnovnim školama. U radu, međutim, postoje velike razlike u ustroju i načinu provođenja školske prehrane jer hrvatske osnovne škole imaju različite mogućnosti i različita iskustva u planiranju i organiziranju obroka za svoje učenike.⁸

Prebeg (1985) smatra kako nastavnici trebaju biti upućeni u značenje pojedinih sastojaka hrane za razvoj i zdravlje djece kako bi mogli pomoći djeci osigurati najprikladniju prehranu. U tom smjeru mogu djelovati u svom nastavnom radu, u savjetovanju roditelja i naročito aktivnim sudjelovanjem u organizaciji i radu školskih kuhinja. Pravilna prehrana jedan je od temeljnih uvjeta za skladan tjelesni i duševni razvoj djece. O prehrani mnogo ovisi kakva će biti njihova buduća radna sposobnost i njihovo zdravlje.

⁷*Higijena*. Preuzeto 14.6.2017., sa http://elacd.carnet.hr/images/c/cd/PRVO_NASTAVNO_PISMO_GOTOVO.pdf

⁸*Nacionalne smjernice za prehranu učenika u osnovnim školama*. Preuzeto 14.6.2017., sa http://os-komiza.skole.hr/upload/os-komiza/newsattach/157/Nacionalne_smjernice_za_prehranu_ucenika_u_osnovnim_skolama.pdf

3.5. Sanitarni nadzor

Sanitarna inspekcija koja provodi sanitarni nadzor obuhvaća nadzor nad provedbom zakona i pravilnika o higijenskim uvjetima rada, da bi se zaštitili interesi i zdravlje potrošača. Kontroliraju se higijenski uvjeti radnih prostora, sanitarnog čvora, skladišnog prostora, zdravstveno stanje zaposlenika, zdravstvena ispravnost, trajnost namirnica i dr. (Springer, 2007)

Zdravstveni nadzor provodi se nad osobama koje obavljaju, odnosno sudjeluju u obavljanju poslova u osnovnim školama i drugim ustanovama za djecu. Zaposlenici u osnovnim školama i drugim ustanovama za djecu podliježu pregledu jedanput godišnje.⁹

Sanitarna inspekcija ili same škole daju gotove obroke na analizu mikrobiološke ispravnosti jednom do četiri puta godišnje. Određeni broj škola provodi povremene ankete među djecom i njihovim roditeljima o zadovoljstvu školskom prehranom, dok u većini škola predstavnici roditelja i učenika nisu uključeni u planiranje i unaprjeđenje školske prehrane.¹⁰

⁹*Odjel za zarazne bolesti.* Preuzeto 13.6.2017., sa <https://zdravlje.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1297/sanitarna-inspekcija/najcesca-pitanja-i-odgovori-2332/odjel-za-zarazne-bolesti-2349/2349>

¹⁰*Nacionalne smjernice za prehranu učenika u osnovnim školama.* Preuzeto 14.6.2017., sa http://os-komiza.skole.hr/upload/os-komiza/newsattach/157/Nacionalne_smjernice_za_prehranu_ucenika_u_osnovnim_skolama.pdf

4. HIGIJENA ŠKOLSKE ZGRADE

Školska zgrada je mjesto gdje učenici žive i rade niz godina u doba svog intenzivnog duševnog i tjelesnog razvoja. Ona može utjecati i pozitivno i negativno na njihov razvoj i zdravlje. Negativan utjecaj je veći, ako su učionice pretrpane, nedovoljno zračne i slabo osvijetljene, vlažne, ako nema dovoljno urednih zahoda, ako zgrada nije opskrbljena zdravom pitkom vodom. Stoga školsku zgradu treba graditi i opremiti tako da se negativan utjecaj na zdravlje učenika ukloni ili barem smanji. (Prebeg, 1985)

Škola je odgojna ustanova u kojoj učenici trebaju usvojiti mnoge higijenske i kulturne navike. Školska zgrada trebala bi učenicima s obzirom na čistoću, red i funkcionalnost uvijek služiti kao primjer. (Prebeg, 1985)

4.1. Školska zgrada

Školska zgrada treba biti smještena tako da je učenicima lako pristupačna i po mogućnosti u središtu područja iz kojeg većina učenika dolazi u školu. Izgrađena podalje od prometnih i bučnih mjesta. Ne smije se nalaziti u blizini željezničke postaje i većih industrijskih poduzeća. Ne smije biti okrenuta prema smjeru najčešćeg vjetra ako taj vjetar donosi u školsku zgradu dim, prašinu ili neugodan zadrž. Prozori učionica trebaju biti okrenuti tako da izravne sunčane zrake ljeti ne prodiru duboko u učionicu, a zimi omogućuju najviše svjetla i topline. Sva vrata u školskoj zgradi moraju se otvarati na vanjsku stranu, da pri izlasku većeg broja učenika ne nastane zastoj na vratima. U višekatnim školskim zgradama učionice nižih razreda osnovnih škola treba smjestiti u niže katove, odnosno prve i druge razrede u prizemlje. (Prebeg, 1985)

Poznavanje pribora i sredstava koji se koriste za održavanje čistoće škole pomaže učenicima da održavaju čistoću učionice djelomično sami, a blizak odnos s „tetom spremačicom“ potaknut će učenike na suradnju s njom. Inzistiranje na upoznavanju i suradnji s „tetom spremačicom“ potaknut će učenike na bolji odnos prema održavanju čistoće vlastite učionice. (Lovrentjev, 2005)

4.2. Opskrba vodom

Jedan od bitnih elemenata unapređivanja i čuvanja zdravlja učenika u školi jest pravilna opskrba vodom. Ako vode nema u dovoljnoj količini ili je uopće nema, učenici ne mogu zadovoljiti osnovne higijenske zahtjeve, niti se može osigurati pravilno čišćenje školske zgrade. Mnoge bolesti se mogu širiti ako voda nije higijenski ispravna. Mogu se prenijeti crijevne zarazne bolesti – kolera, tifus, paratifus itd. Također se povećava opasnost od širenja zaraznih bolesti ako se higijenski ispravna voda u školi upotrebljava na nepravilan način, ako se npr. pije iz zajedničkih posudica, prislanjanjem usta na slavinu i sl. (Prebeg, 1985)

Prebeg (1985) također smatra da je najbolji način da se u školskoj zgradi osigura higijenski ispravna voda u dovoljnim količinama priključivanje zgrade na javni vodovod. Higijensku ispravnost vode treba utvrditi redovnim bakteriološkim i kemijskim pregledima u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi. Ako se sumnja na zagađenje, vodu treba dezinficirati preparatima klora, prema uputama nadležne zdravstvene ustanove. Voda se u školi najčešće troši za piće, pranje, u školskoj kupaonici, kuhinji.

Najpogodniji uređaj za korištenje pitke vode u školi je „higijenska fontana“. Higijenska fontana je vodovodni pipac, gdje na pritisak male poluge mlaz vode ide uvis, pa je učenici mogu piti bez upotrebe čaše. Oko pipca treba biti širok okvir da učenici, dok piju, ne mogu usnicama dodirnuti pipac. Mlaz vode ne smije biti okomit, već pomalo nagnut, tako da voda iz usta ne kaplje natrag. Ukoliko u školskoj zgradi nema „higijenske fontane“, učenici često piju vodu iz zajedničke čaše bez prethodna pranja ili čak prislanjaju usta na vodovodnu slavinu, čime se mogu prenijeti brojne kapljične zaraze. (Prebeg, 1985)

Umivaonici trebaju biti smješteni u predvorju zahoda. Uz svaki umivaonik treba se nalaziti tekući sapun i papirnati ubrusi za brisanje ruku. Zajednički ručnik nije pogodan jer se odmah uprlja. Umivaonici opremljeni sapunom i papirnatim ubrusima trebaju se nalaziti i u blizini blagovaonice gdje učenici primaju školski obrok. Svi ti uređaji u školi smanjuju opasnost od širenja zaraznih bolesti. (Prebeg, 1985)

4.3. Školski zahodi

U školskoj zgradi zahodi su od velikog značenja za zdravlje učenika. U svakoj školskoj zgradi treba osigurati dovoljan broj dobro održavanih i pravilno građenih zahoda. U mjestima s uređenom kanalizacijom i javnim vodovodom taj će se problem lako riješiti. Zahodi se trebaju ispirati vodom, a fekalna tvar iz zgrade i naselja uklanja se kanalima. Tada u školskoj zgradi treba samo osigurati dovoljan broj zahoda, pravilno ih rasporediti i u njima redovito održavati čistoću. (Prebeg, 1985)

Pri izboru tipa školskog zahoda prednost treba dati zahodima sa školjkom i sjedištem pred zahodima čučavcima. Čučavci su za škole potpuno neprikladni, iako se još uvijek nalaze u nekim starijim školskim zgradama. U njima se vrlo teško održava red i čistoća. (Prebeg, 1985)

Škola kao odgojna ustanova mora učenicima pružiti mogućnost pravilne upotrebe zahoda. Da bi se to postiglo, u školskoj zgradi treba osigurati dovoljan broj zahoda uz dovoljan broj pisoara za dječake. Smatra se da je potreban jedan zahod i jedan do dva pisoara (ili dva zahoda) na svakih 30 učenika te po jedan zahod na 15 učenica. Također treba predvidjeti zahode za dječake i djevojčice uz dvoranu za tjelesni odgoj. Svaka zahodska školjka mora se nalaziti u odvojenoj prostoriji. Zidovi i podovi zahoda moraju biti od materijala koji se lako pere. Pisoari se grade u obliku školjke za jednu osobu ili uza zid. U pisoarima se često zbog djelovanja mikroba raspadaju ostaci mokraće pri čemu se širi neugodan miris. Zato je potrebno da ih ispiru mlaz tekuće vode. Osim toga treba ih povremeno zalijevati hipermanganom ili klornim vapnom. Zahode za učenice i učenike treba odvajati već u pretprostorijama. Također treba odvojiti i zahode za nastavnike. (Prebeg, 1985)

Zbog odgojnih i higijenskih razloga u svakom se školskom zahodu mora nalaziti dovoljna količina toaletnog papira. Školski zahodi moraju imati umivaonike za pranje ruku s tekućom vodom, sapunom i papirnatim ubrusima (po jedan umivaonik na svaki zahod i pisoar). (Prebeg, 1985)

Djeca u školama često oboljevaju od različitih virusnih i bakterijskih bolesti. Najjednostavniji način na koji možemo spriječiti prijenos i nastanak mnogih bolesti je redovito pranje ruku. Stoga kod školske djece treba vršiti intenzivniju i izravniju edukaciju s prikazivanjem realnih rizika i ozbiljnosti posljedica u slučaju neadekvatne higijene ruku.¹¹

4.3.1. Mjere i navike učenika

Kako bi se učenici zaštitili od crijevnih zaraza, potrebno je stalno provoditi sljedeće mjere:

Učenike treba poučavati da pravilno koriste zahod. Osobito je potrebno u krajevima gdje je higijenska kultura stanovništva na niskom stupnju.

Učenike treba potaknuti da međusobno paze u kakvom stanju ostavljaju zahod. U zahodima za učenice trebaju biti postavljene posebne kutije za ostatke toaletnih potrepština. U svakoj školskoj zgradi moraju čistačica ili čistač biti odgovorni da se zahodi nakon nastave svaki dan temeljito očiste, a u zgradama s dvokratnom nastavom i dva puta na dan. Za vrijeme ljetnih praznika sve pisoare i zahode treba temeljito popraviti. Ako se ne pazi kako se zahodi upotrebljavaju i ako se redovito ne čiste, i najbolje građeni zahodi, mogu biti izvorom zaraznih bolesti i neugodna mirisa. (Prebeg, 1985)

4.4. Učionice

Učionica je osnovna radna prostorija te ona u prvom redu mora omogućiti pravilno odvijanje nastave. Što znači da mora omogućiti frontalnu nastavu, rad u grupama, individualni rad, izvođenje jednostavnih pokusa, prikazivanje nastavnih filmova itd. Učionica mora zadovoljiti osnovne zahtjeve fizičke udobnosti te omogućiti učenicima da se za vrijeme rada osjećaju udobno. (Prebeg, 1985)

¹¹*Antiseptika i dezinfekcija u vrtićima i školama.* Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.plivamed.net/aktualno/clanak/8905/Antiseptika-i-dezinfekcija-u-vrticima-i-skolama.html>

4.5. Grijanje učionice

Zonom udobnosti za učionice pri uobičajenom školskom radu smatra se temperatura od 19 do 21 °C. Donja granica temperature je povoljnija u zimskim mjesecima zbog toplije odjeće, dok u toplijim mjesecima godine učenici se udobnije osjećaju uz gornju granicu navedene temperature. Zone udobnosti se u školskim prostorijama osiguravaju pravilnim provjetravanjem, a u hladnije doba godine i grijanjem. (Prebeg, 1985)

U školskim zgradama najpovoljnije je i zbog ekonomskih i zbog higijenskih razloga centralno grijanje. Centralno grijanje omogućuje jednakomjernu toplinu u svim prostorijama, ali nedostatak je što je zrak u prostorijama suh. U školama u kojima nema centralnog grijanja, potrebno je grijati hodnike i ostale školske prostorije da učenici iz toplih učionica ne prelaze u prostorije s mnogo nižom temperaturom. Razbijena stakla na prozorima treba odmah popraviti jer se kroz jednostruke prozore gubi mnogo topline. (Prebeg, 1985)

Prebeg (1985) navodi kako svakog ljeta treba popraviti i pregledati sve kvarove na uređaju za centralno grijanje, odnosno na pećima. Temperatura u učionicama prije dolaska učenika treba iznositi 17 °C. Odmah nakon dolaska učenika temperatura se povisi za 2 °C. Na kraju nastave temperatura ne smije prijeći 21–22 °C. U vrućim ljetnim danima treba sa sunčane strane navući platnene zastore kako bi se spriječilo prodiranje izravnih sunčanih zraka i preveliko zagrijavanje.

4.6. Provjetravanje učionice

Provjetravanje učionice je potrebno da se ukloni suvišna vlaga i toplina iz prostorije. Odnosno, zadatak provjeravanja je da izmjeni ili obnovi zrak u prostorijama kako bi bio što sličniji zraku u slobodnoj prirodi. Također je provjetravanje potrebno kako bi se uklonio neugodan miris koji može nastati u prostorijama gdje boravi veći broj ljudi. (Prebeg, 1985)

Djeca su osobito osjetljiva na nedostatak svježeg zraka, pospana su i koncentracija im je smanjena dok su pri povećanoj količini svježeg zraka raspoloženi, motiviraniji za rad, koncentracija je bolja, manje je pogrešaka u radu i slično.¹²

¹²*Loš zrak u školama Razina CO2 pet puta iznad dopuštene, učenici znaju i kolabirati...* Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/los-zrak-u-skolama-razina-co2-pet-puta-iznad-dopustene-ucenici-znaju-i-kolabirati.../386284/>

Zatvorene se prostorije provjetravaju strujanjem zraka. Provjetranje je bolje ukoliko su prozori viši, odnosno što je njihov gornji rub bliži stropu. Ako su prozori niski, ispod stropa se nakupi sloj vlažna i ugrijana zraka koji se teško zamjenjuje svježim. Najbolji su prozori oni na kojima se gornji dijelovi posebno otvaraju. Ako se ispod takvih prozora nalaze radijatori centralnog grijanja, gornji dijelovi prozora mogu biti stalno otvoreni. (Prebeg, 1985)

U toplije vrijeme bi trebali svi prozori učionice biti stalno otvoreni ako buka izvana ne smeta nastavu. U hladnije vrijeme treba neprekidno tijekom školskog sata držati otvorene gornje dijelove barem jednog ili dvaju prozora ako se ispod njih nalaze radijatori centralnog grijanja. U učionicama gdje se gornji dijelovi prozora ne mogu posebno otvoriti ili ako ispod prozora nema radijatora, u sredini svakog sata treba otvoriti na pet minuta barem jedan do dva prozora. Bolje je više puta otvarati prozore na kratko vrijeme nego u većim razmacima na dulje. Za vrijeme svakog školskog odmora, u učionici, treba otvoriti sve prozore. Za to vrijeme učenici ne smiju biti u učionicama. Učionice također treba dobro prozračiti nakon svake nastavne smjene. Tijekom čišćenja učionica svi prozori moraju biti širom otvoreni. U učionicama se ne smiju ostavljati mokri kaputi i kišobrani. Učenike treba uputiti u važnost pravilnog provjetranja i navikavati ih da i sami brinu o tome. (Prebeg, 1985)

4.7. Rasvjeta

Prebeg (1985) navodi kako se veliki dio školskog rada temelji na osjetu vida. Zbog toga je dobra rasvjeta učionice jedan od bitnih uvjeta za postizanje punog radnog učinka. Poznato je da se u neprikladno ili nedovoljno osvijetljenim prostorijama učenici brzo umaraju, a vid pogoršava.

Osnovni uvjeti koje rasvjeta školskih prostorija mora zadovoljiti jesu pravilna raspodjela, dovoljna količina svjetlosti te odsutnost bliještanja. Izvor svjetlosti u školskim prostorijama u prvom je redu prirodna dnevna svjetlost, dok se umjetna rasvjeta upotrebljava veći dio godine za poslijepodnevnu nastavu. (Prebeg, 1985)

4.7.1. Prirodna rasvjeta

Izvor prirodne svjetlosti je nebeski svod s jednakom raspodjelom svjetlosti u svim pravcima. U prostorije međutim dopire samo jedan dio dnevne svjetlosti, što ovisi o položaju i veličini prozora. Mjesta pored prozora znatno su jače osvijetljena od onih na suprotnoj strani. Prema tome, učenici koji sjede pored prozora imaju puno veću osvijetljenost od onih uz suprotni zid. Prozori se učionica moraju graditi na način da i najtamnija mjesta dobivaju barem 2% osvijetljenosti vanjskog prostora. Prozori stoga moraju biti što viši, tj. njihov gornji rub se treba nalaziti neposredno ispod stropa. Na taj je način kut upadanja svjetlosti veći i omogućuje potrebnu osvijetljenost na radnim mjestima udaljenim od prozora. (Prebeg, 1985)

Klupe, odnosno stolove i stolice pri frontalnoj nastavi treba poredati tako da svjetlo dolazi učenicima s lijeve strane. Ako svjetlost pada s desne strane, učenici sami zasjenjuju svojom rukom ono što pišu. Ako su prozori na prednjoj strani učionice, svjetlost bliješti u oči učenicima, a ako su na stražnjoj strani, bliješti u oči nastavniku. Kako bi se spriječilo bliještanje za vrijeme sunčanih dana, prozori moraju biti opskrbljeni svijetlim platnenim zastorima koji ne oduzimaju mnogo svjetla. (Prebeg, 1985)

4.7.2. Umjetna rasvjeta

U svakoj je školskoj zgradi bez obzira na uspješnost prirodne rasvjete potrebna i odgovarajuća umjetna rasvjeta. To su električne rasvjete sa žaruljama ili fluorescentnim cijevima. Za škole je najprikladnija difuzna i poludirektna rasvjeta gdje su izvori svjetlosti ravnomjerno raspoređeni ispod stropa. (Prebeg, 1985)

Fluorescentnom rasvjetom može se postići visoka osvijetljenost uz ostale kvalitete dobre rasvjete. Važno je odabrati fluorescentne žarulje takvih boja kako bi odudarale što manje od prirodnih boja. Prednost je fluorescentne rasvjete u njenoj ekonomičnosti zbog male potrošnje električne energije, dok su instalacijski troškovi relativno visoki. (Prebeg, 1985)

Posebna se pažnja obraća osvijetljenosti školske ploče. Često se primjenjuje dopunska rasvjeta žaruljama ili fluorescentnom cijevi smještenom iznad same ploče. Ploča mora biti vidljiva sa svakog učeničkog stola i sve na njoj napisano mora biti lako čitljivo. Stoga je

potrebna jedinstvena distribucija svjetla po cijeloj površini ploče te je potrebno visoko vertikalno osvjetljenje koje dodatno sprječava refleksije prozora.¹³

Bez obzira je li riječ o prirodnoj ili umjetnoj rasvjeti, osvjetljenost u učionicama mnogo ovisi o boji zidova, stropa, poda i namještaja. Najpogodniji je strop bijele boje, koji odbija 80-90% svjetlosti, dok se za zidove preporučuju svijetle pastelne boje. Također treba izbjegavati sjajne površine školskog namještaja radi izazivanja bliještanja. (Prebeg, 1985)

Prljava prozorska stakla mogu zadržati preko polovice svjetlosnih zraka te i uz najbolje tehničke uvjete osvjetljenost prostorija može biti znatno smanjena. (Prebeg, 1985)

4.8. Školski namještaj

Većinu svog radnog vremena u školi učenici provode sjedeći za radnim stolom. Već samim sjedenjem učenici se umaraju jer je za mladi organizam najveći napor mirovanje. Značenje umora kod učenika shvatili su i pedagozi i liječnici. Smatrali su školsku klupu jednim od glavnih uzroka negativnog utjecaja škole na zdravlje učenika. Nastojalo se odrediti pravilan položaj učenika u klupi, odnosno položaj u kojem može prirodno i slobodno sjediti. Na osnovu toga trebalo je napraviti školsku klupu i odrediti njezine mjere.

Namještaj treba biti pokretljiv i lagan kako bi se prema potrebama nastave uvijek mogao razmjestiti u učionici (rad u manjim skupinama, u krugu, frontalni rad). (Prebeg, 1985)

Po završetku nastavnog rada, učionica mora biti čista i sigurna, a namještaj postavljen u uredan raspored. Pod mora biti bez prljavštine, mrlja ili drugih nakupina. S vodoravnih i vertikalnih površina obrisati prašinu, a koš za otpad isprazniti.¹⁴

¹³Rasvjeta učionica. Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.lipapromet.hr/Usluge/Projektiranje/svjetlotehnike/Profesionalnarsvjeta/tabid/70/itemid/304/amid/567/rasvjeta-uionica.aspx>

¹⁴Dailyclassroomcleaning. Preuzeto 14.6.2017., sa http://gomiem.org/files/handouts/2_2.doc

4.9. Školske ploče

Školska ploča je sastavni dio svake učionice. Ona mora biti dovoljno velika, dobro osvijetljena i od materijala koji se lako održava. Najčešće se upotrebljavaju crne ili zelene ploče, a u novije vrijeme i bijele. Međutim, bez obzira na boju, površina ploče ne smije odbijati previše svjetlosti. Ona mora biti „mat“ jer zbog prejakog odbijanja svjetlosti bliješti učenicima u oči. Školska ploča treba se uvijek brisati mokrom spužvom kako se ne bi stvarala prašina. Na zaprljanoj se ploči zbog manjeg kontrasta znatno smanjuje vidljivost što opterećuje vid učenika. (Prebeg, 1985)

4.10. Hodnici

Hodnici povezuju pojedine dijelove školske zgrade. Moraju biti dobro osvijetljeni i grijani. Širina hodnika ovisi o broju učenika koji kroz njih prolaze. Najčešći padovi i nesreće događaju se u uskim hodnicima kada učenici za vrijeme odmora i nakon nastave prolaze ili trče u oba smjera. (Prebeg, 1985)

Hodnici i stubišta moraju biti bez prašine, prljavštine i mrlja te se čistiti nekoliko puta dnevno. Potrebno je odstraniti prašinu sa svih površina uključujući ograde, površine uz prozore, uglove i slično. Staklena vrata i zidovi također moraju biti bez grafita, mrlja i prljavštine.¹⁵

4.11. Dvorane za nastavu tjelesne kulture

Dvorana mora biti dovoljno velika, dobro osvijetljena uz odgovarajuće mikroklimatske uvjete (vlaga, temperatura, strujanje zraka i zračenje). Uz dvoranu se moraju nalaziti svlačionice i kupaonice. Zbog dobre osvijetljenosti prirodnom svjetlosti veličina prozora u školskoj dvorani mora iznositi najmanje petinu površine poda i svojim gornjim rubom biti što

¹⁵*Daillyclassroomcleaning*. Preuzeto 14.6.2017., sa http://gomiem.org/files/handouts/2_2.doc

bliže stropu. Sve staklene površine moraju biti zaštićene žičanom mrežom od udarca loptom. U dvorani je također potrebna dobra ventilacija, jer se zbog fizičke djelatnosti podiže prašina koju učenici udišu. Dvorana se najčešće prozračuje preko prozora. U dvorani i za vrijeme najveće hladnoće mora biti otvoreno nekoliko prozora. (Prebeg, 1985)

Temperatura u dvorani mora biti niža od temperature u učionicama jer se učenici pri fizičkoj djelatnosti jače zagriju. Radijatori centralnog grijanja trebaju biti smješteni u posebnim udubinama kako ne bi smetali učenicima prilikom slobodnih igara. Pod u dvorani mora biti od materijala koji ne stvara mnogo prašine te da je elastičan i topao. U dvoranu se smije ulaziti samo u papučama kako bi se smanjilo unošenje prašine. (Prebeg, 1985)

Svi prostori obloženi vodootpornim materijalima čiste se svakodnevno i kontinuirano primjenom tople vode s deterdžentima uz ispiranje čistom vodom. Tijekom čišćenja treba biti usredotočen na opremu koja najčešće dolazi u izravan dodir s kožom. Sportsku opremu koja se svakodnevno koristi potrebno je čistiti svakodnevno na kraju radnoga dana. ¹⁶

¹⁶Dezinfekcija sportske opreme. Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.plivamed.net/aktualno/clanak/11319/Dezinfekcija-sportske-opreme.html>

5. ČISTOĆA ŠKOLSKE ZGRADE

Održavanje reda i čistoće osnovni je uvjet koji u svakoj školskoj zgradi i njezinoj okolici mora biti ispunjen. Uprava škole dužna je organizirati redovno čišćenje svih prostorija koje učenici upotrebljavaju ili u njima borave. Potrebno je spriječiti unošenje blata i prašine u školsku zgradu. Najbolje je da učenici nakon dolaska u školu obuču odmah zamijene papučama, uz uvjet da se obuća ne drži u učionicama. (Prebeg, 1985)

Osim redovnog svakodnevnog čišćenja školskih prostorija potrebno je prozore u učionicama prati barem jednom mjesečno. Prljava stakla zadržavaju veliku količinu dnevne svjetlosti. Stropove i zidove svih prostorija treba barem jednom godišnje (za vrijeme ljetnih praznika) temeljito očistiti i po potrebi ponovno obojiti. (Prebeg, 1985)

Sve klupe treba izmaknuti, okrenuti i prebrisati vlažnom krpom. Zidovi se također brišu vlažnom krpom ukoliko su obojeni masnom bojom.¹⁷

Pravi prijenosnik mikroorganizama u školi je spužva za brisanje ploče, pa bi je zbog toga trebalo češće mijenjati. Školska zgrada, učionice, hodnici, kabineti, sanitarne prostorije i sl. moraju biti izgrađeni po svim higijenskim principima. (Prebeg, 1985)

U prostorijama škole obavezno je redovno provođenje čišćenja i dezinfekcije. Također je neophodno ukloniti sanitarno-tehničke i higijenske nedostatke u prostorijama škole (neadekvatne sanitarne prostorije, oštećeni i neokrećeni zidovi, zidovi prekriveni vlagom i plijesni, neadekvatne podne površine, razbijena stakla na prozorima, dvorišta zarasla u korov i sl). (Prebeg, 1985)

Zidovi trebaju biti glatki, pod mora biti gladak, nikako sklizak, takav da omogući lakše čišćenje. Namještaj mora funkcionalno odgovarati po veličini i težini uzrastu djece i biti izgrađen od čvrstog materijala. Mora biti bezopasan za djecu, bez oštih rubova i neravnina. Također je potrebno provoditi edukaciju zaposlenih o potrebi redovnog čišćenja površina koje se često koriste.¹⁸

¹⁷*Važnost higijene školske zgrade i školskih prostorija.* Preuzeto 13.6.2017., sa <http://saznajlako.com/2013/11/16/vaznost-higijene-skolske-zgrade-i-skolskih-prostorija/>

¹⁸*Antisepsa i dezinfekcija u vrtićima i školama.* Preuzeto 13.6.2017., sa <http://www.pliva-sept.hr/antisepsa-i-dezinfekcija-u-vrticima-i-skolama.html>

Osim što su navedene mjere potrebne radi sprječavanja zaraznih bolesti u školi, potrebne su i za odgojne svrhe. Samo dio učenika i kod kuće živi odgovarajućim higijenskim standardom. Školska okolina za učenike mora predstavljati mjesto gdje će svoje higijenske navike produbiti i proširiti. (Prebeg, 1985)

6. ISTRAŽIVANJE O ZDRAVSTVENIM I HIGIJENSKIM MJERAMA STRUČNOG OSOBLJA I U UČITELJA U ŠKOLSKIM USTANOVAMA

6.1. Cilj i mjesto istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je uvid u postupke zdravstvenih i higijenskih mjera stručnog osoblja i učitelja u školskim ustanovama, pomoću ankete sa stručnim osobama – učiteljima koji su sudjelovali u samom postupku te pomoću stručne literature.

Istraživanje sam provela u četiri Osnovne škole na području Požeško-slavonske županije i jednoj Osnovnoj školi na području Virovitičko-podravske županije u razdoblju od 27.veljače do 26.ožujka 2017.

Istraživanje je deskriptivno jer se njime može opisati i analizirati dobiveni rezultat iz ankete o higijensko-sanitarnim mjerama u školskim ustanovama.

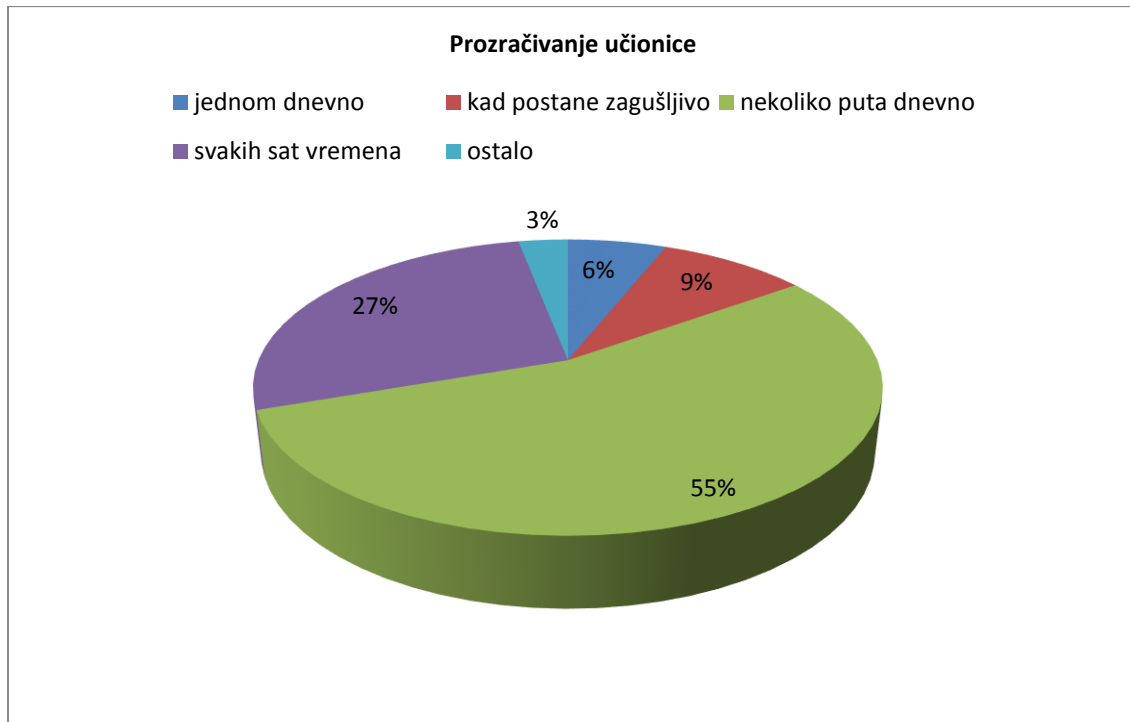
Istraživačko pitanje: zadovoljavaju li higijensko-sanitarni uvjeti standarde koji osiguravaju pravilan dječji rast i razvoj u školskim ustanovama.

6.2. Ispitanici i instrumenti

Ispitanici su učitelji razredne nastave, odnosno 33 učiteljice na području Požeško-slavonske i Virovitičko-podravske županije. Ispitano je 5 učiteljica iz Osnovne škole Julija Kempfa u Požegi, 4 učiteljice iz Katoličke osnovne škole u Požegi, 4 učiteljice iz Osnovne škole braće Radića u Pakracu, 4 učiteljice iz Osnovne škole Zdenka Turkovića u Kutjevu, 7 učiteljica iz Osnovne škole Vladimira Nazora u Virovitici te 9 učiteljica iz Osnovne škole fra Kajde Adžića u Pleternici.

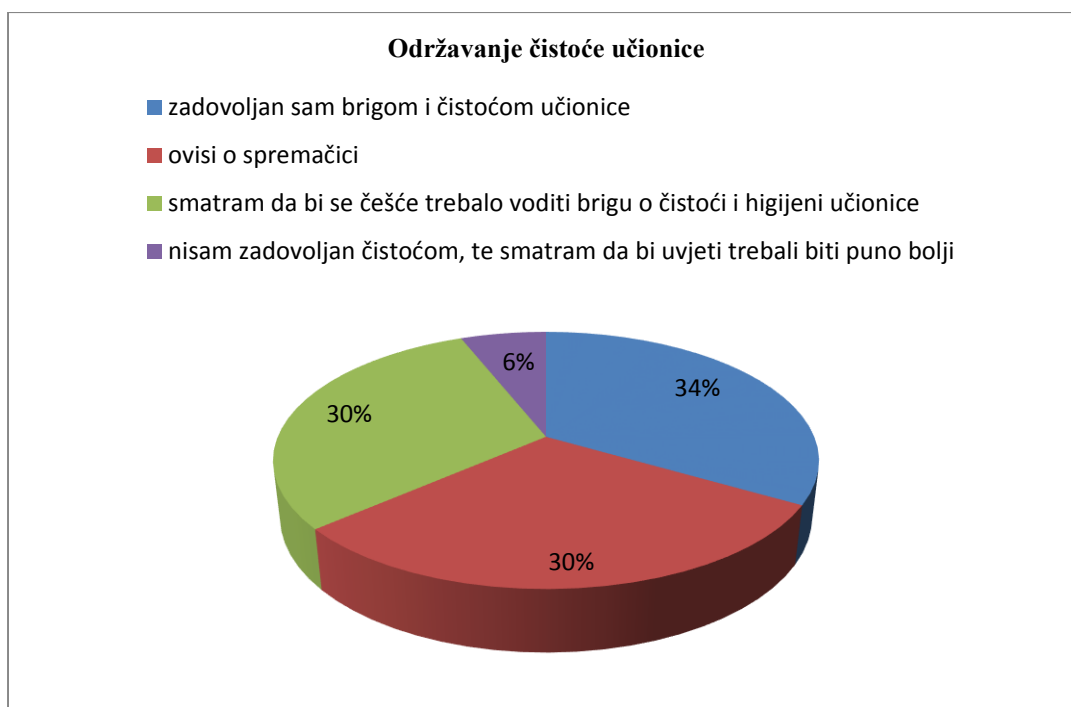
S obzirom na problem istraživanja, koristila sam anketu koja se provodi anonimno. Anketa osigurava sve neophodne informacije definirane ciljem istraživanja. Metodom anketiranja sam dobila uvid o mišljenjima i stavovima učitelja o higijenskim uvjetima školskih ustanova te analizirala podatke i prikazala pomoću kružnih dijagrama.

7. REZULTATI

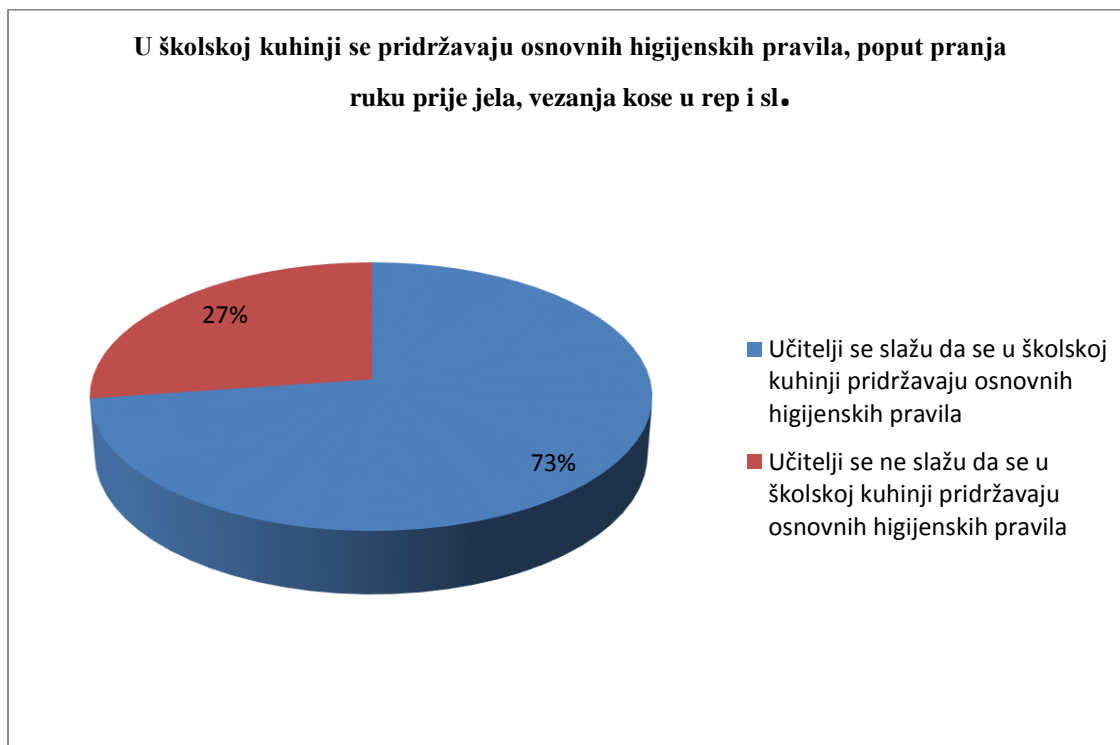
Slika 1: Prikaz rezultata o prozračivanju školske učionice

Slika 1. grafički prikazuje rezultate koliko često učitelji prozračuju školsku učionicu. Čak 55%, odnosno 18 učiteljica redovno prozračuje učionicu i to nekoliko puta dnevno, a 27% (9) prozračuje svakih sat vremena. 9% (3) učiteljica prozračuje učionicu tek kada postane zagušljivo, dok 6% (2) samo jednom dnevno. 3%, odnosno jedna učiteljica zaokružila je „ostalo“ te navela kako je uvijek barem jedan prozor otvoren.

Slika 2: Mišljenje učitelja o održavanju čistoće učionice

Slika 2. grafički prikazuje odgovor na pitanje koliko često, po mišljenju učitelja, bi se police i stolovi trebali brisati i općenito spremati i voditi brigu o čistoći učionice. Samo 34%, odnosno 11 ispitanika je zadovoljno brigom i čistoćom učionice. 30% (10) učiteljica smatra da briga o čistoći učionice ovisi o samoj spremačici. 30% (10) učiteljica ipak smatra da bi se češće trebala voditi briga o čistoći i higijeni učionice, dok 6% (2) učiteljica nije zadovoljno čistoćom i smatra da bi uvjeti za rad u školi trebali biti puno bolji.

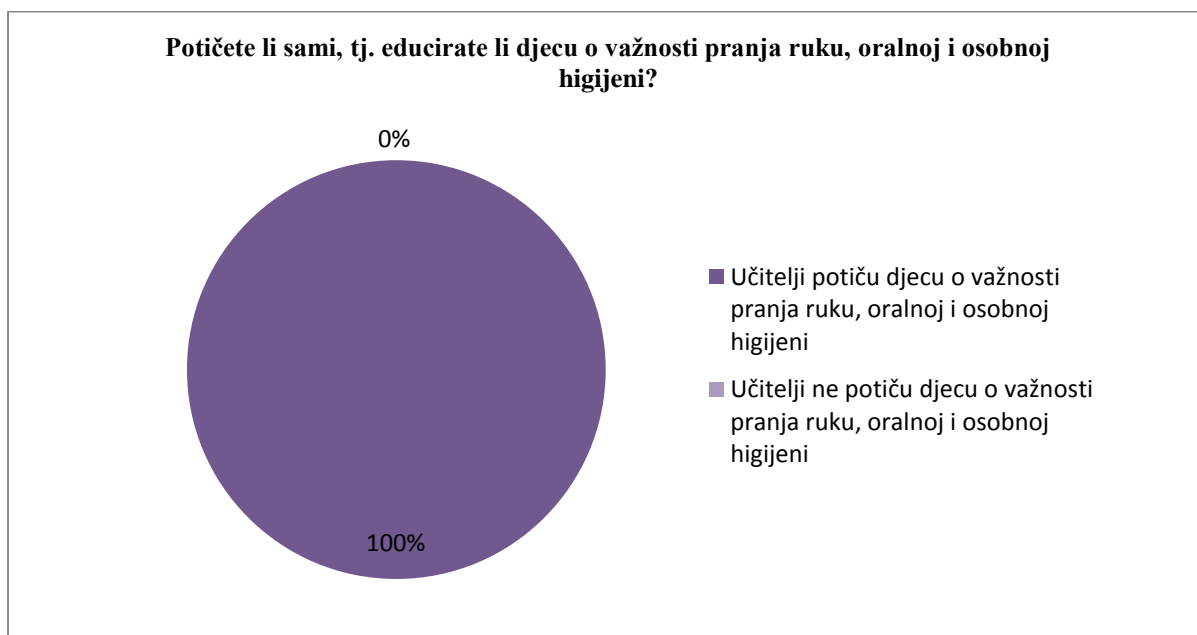
Slika 3: Mišljenje učitelja o pridržavanju osnovnih higijenskih pravila u školskoj kuhinji

Što se tiče pridržavanja osnovnih higijenskih pravila, poput pranja ruku prije jela, vezanja kose u rep i sl. iz slike 3. možemo vidjeti kako 73% učiteljica, odnosno njih 24 se slaže da se učenici u školskoj kuhinji pridržavaju osnovnih higijenskih pravila. 27% (9) učiteljica ipak ne misli tako i ne slaže se s izjavom da se učenici u školskim kuhinjama pridržavaju osnovnih higijenskih pravila.

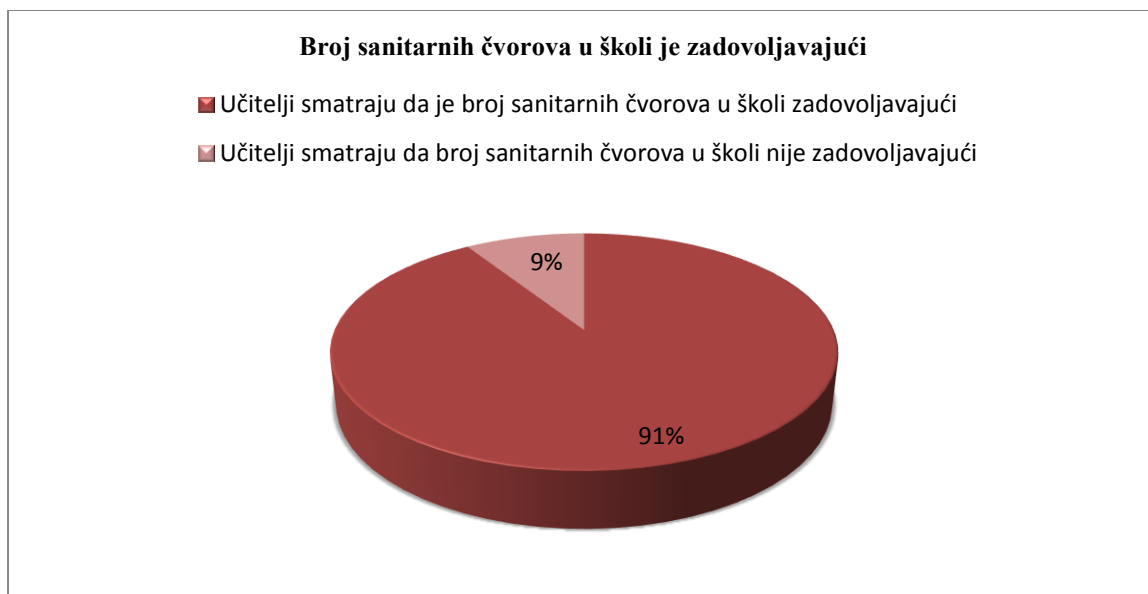
Slika 4: Mišljenja učitelja o tome smatraju li se zdravstveno prosvjetljenim osobama

Na pitanje, smatraju li se učitelji osobom koja je zdravstveno prosvjetljena te se izuzetno brine o svojoj higijeni i čistoći, iz slike 4. možemo vidjeti kako je čak 100% (33) učiteljica dalo odgovor kako se smatraju zdravstveno prosvjetljenim osobama koje se brinu o čistoći i higijeni.

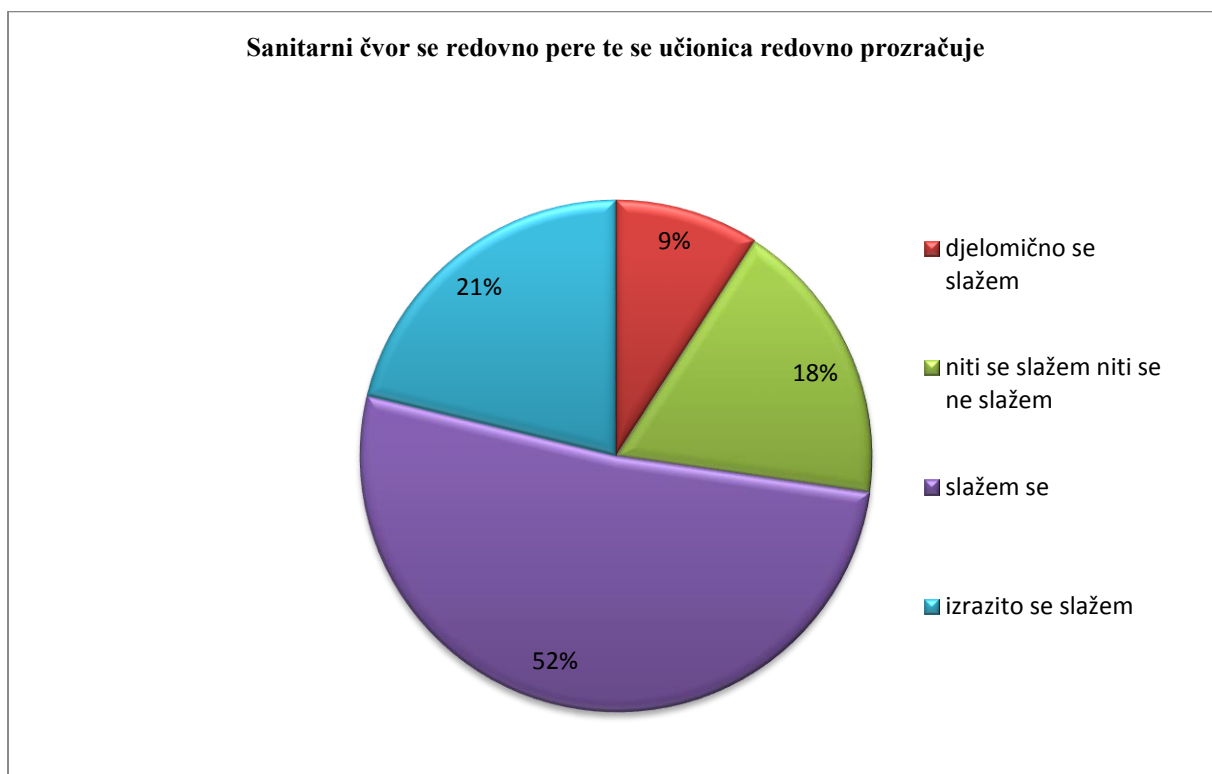
Slika 5: Prikaz mišljenja učitelja o edukaciji djece o važnosti pranja ruku, oralnoj i osobnoj higijeni

Slika 5. prikazuje odgovore učitelja o tome potiču li djecu o važnosti pranja ruku, oralnoj i osobnoj higijeni. Sve učiteljice, odnosno njih 100% smatra kako potiču, tj. educiraju djecu o važnosti pranja ruku, oralnoj i osobnoj higijeni.

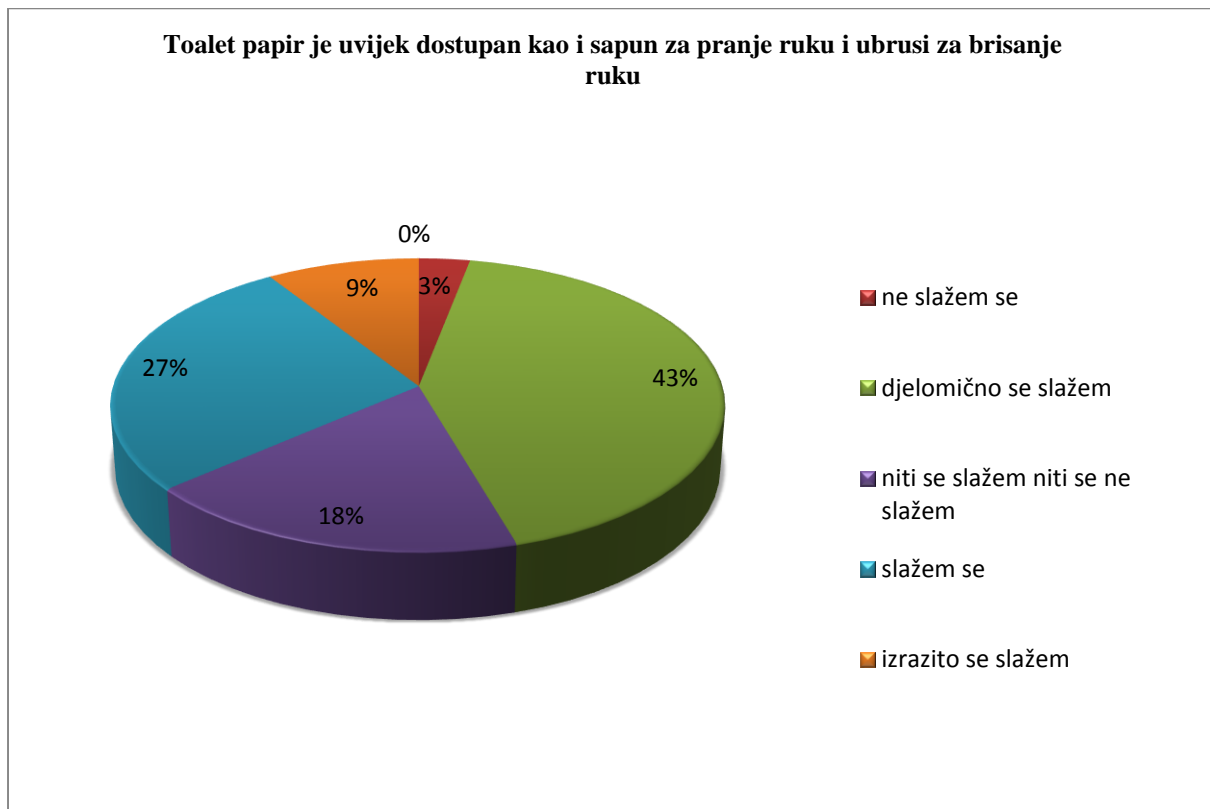
Slika 6: Prikaz mišljenja učitelja o količini sanitarnih čvorova

Što se tiče količine sanitarnih čvorova u školi, iz slike 6. možemo vidjeti kako je 91% tj. 30 učiteljica iznimno zadovoljno količinom sanitarnih čvorova, dok ipak 9% (3) učiteljica smatra kako broj sanitarnih čvorova u školi nije zadovoljavajući te da bi ih trebalo biti više.

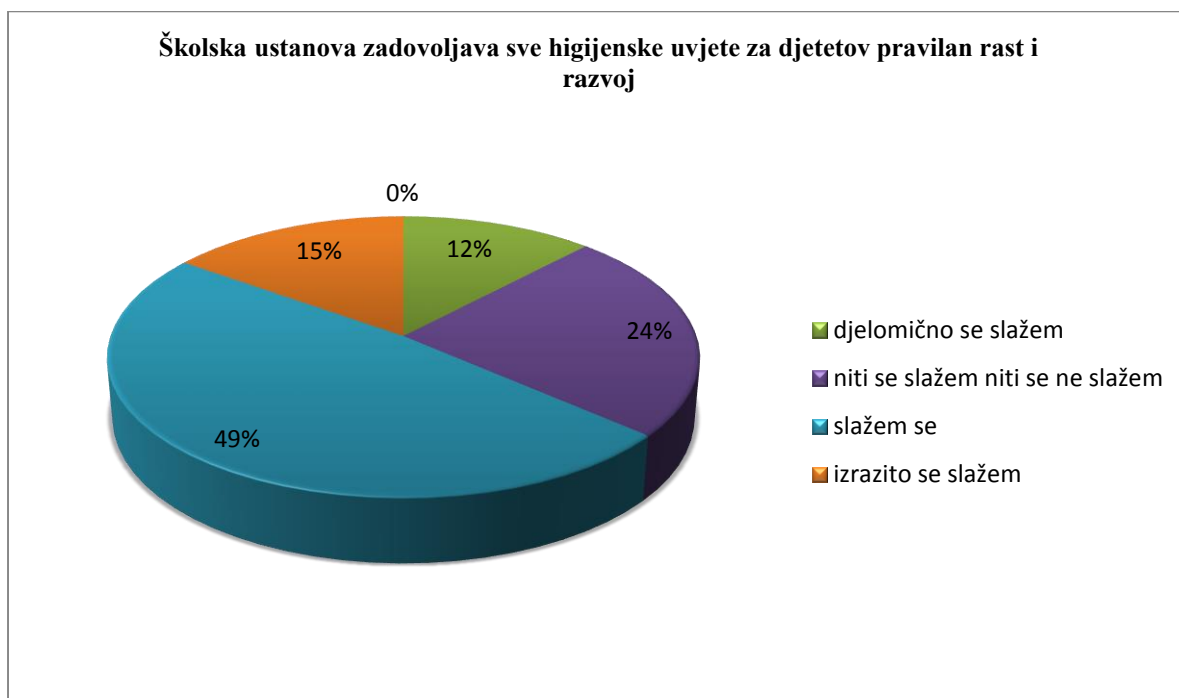
Slika 7: Mišljenje učitelja o održavanju sanitarnog čvora

Slika 7. grafički prikazuje mišljenje učitelja o održavanju i čišćenju sanitarnog čvora te o prozračivanju učionica. 52%, odnosno 17 učiteljica smatra da su zadovoljni održavanjem sanitarnog čvora, da se redovito čisti i da se učionice redovno prozračuju. 21% (7) učiteljica je izrazito zadovoljno održavanjem i to su ocijenile ocjenom izvrstan. 18% (6) učiteljica niti su zadovoljne niti nisu, dok 9% (3) učiteljica je ipak samo djelomično zadovoljno održavanjem i čišćenjem.

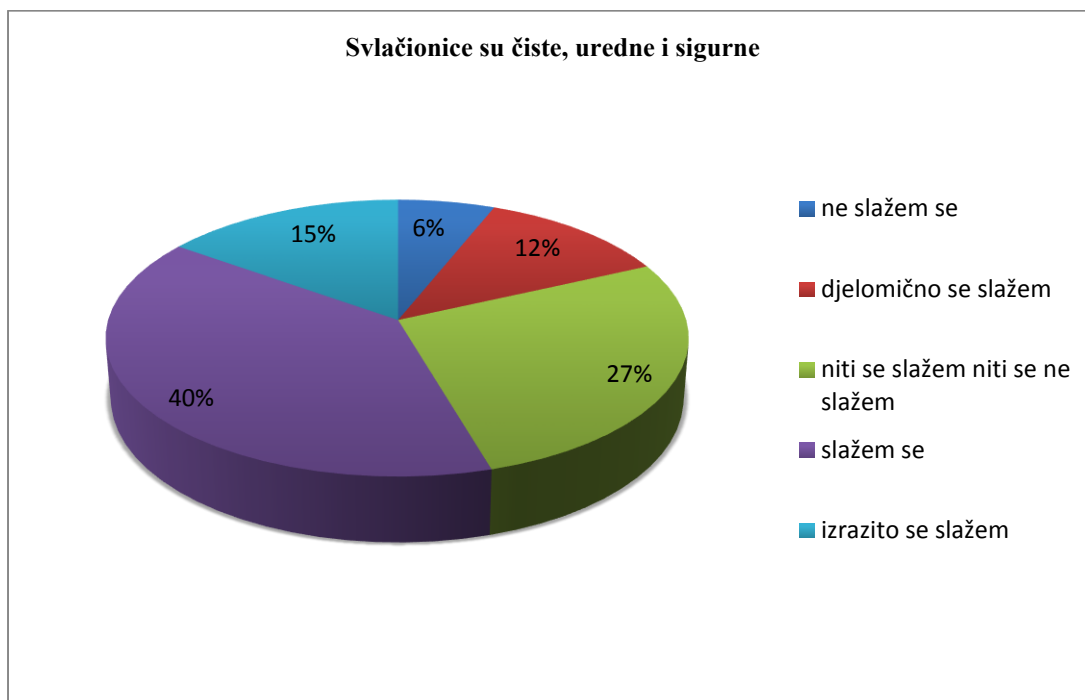
Slika 8: Mišljenje učitelja o dostupnosti osnovnih higijenskih potrepština u školskim toaletima

Što se tiče dostupnosti osnovnih higijenskih potrepština u školskim toaletima, iz slike 8. možemo vidjeti kako se 43%, odnosno 14 učiteljica samo djelomično slaže da su higijenske potrepštine poput sapuna i maramica uvijek prisutne. 27% (9) učiteljica je ipak zadovoljno količinom osnovnih higijenskih potrepština, a 18% (6) učiteljica smatra da potrepštine poput maramica i sapuna nisu uvijek prisutne. 9% (3) učiteljica je ipak izrazito zadovoljno količinom osnovnih higijenskih potrepština dok 3%, odnosno jedna učiteljica nikako nije zadovoljna s dostupnosti osnovnih higijenskih potrepština u školskim toaletima.

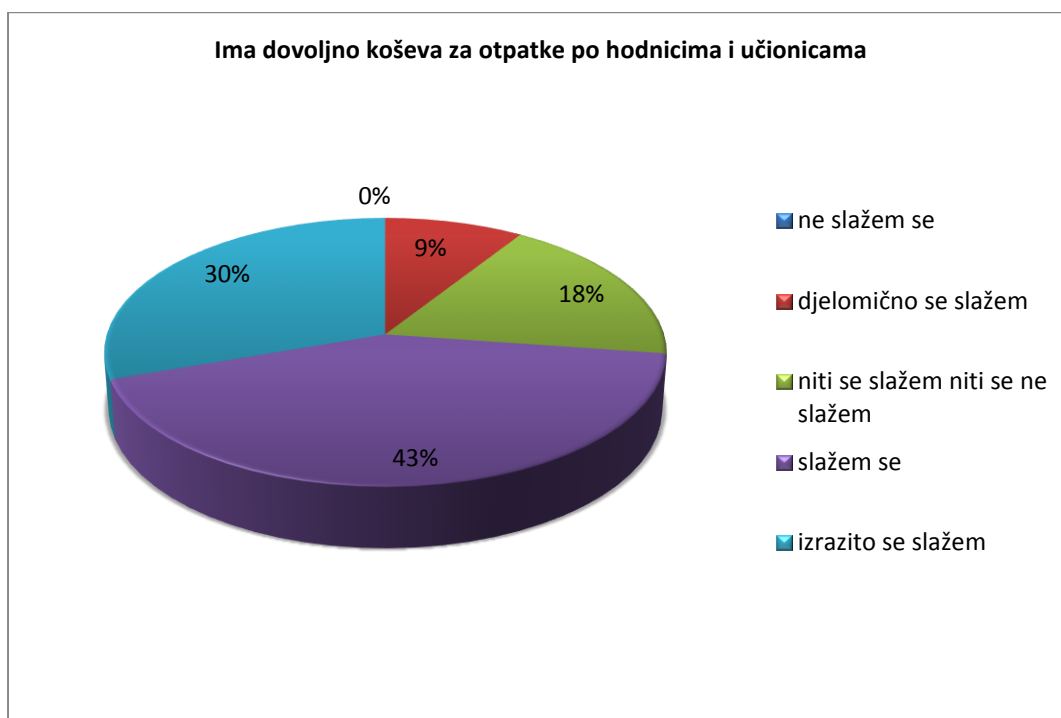
Slika 9: Prikaz mišljenja učitelja da školska ustanova ni na koji način ne ugrožava dijete od širenja zaraznih infekcija zbog neodržavanja higijene i čistoće

Iz slike 9. možemo vidjeti prikaz mišljenja učitelja da školska ustanova ni na koji način ne ugrožava dijete od širenja zaraznih infekcija zbog neodržavanja higijene i čistoće. Rezultati su raznoliki te se 49%, odnosno 16 učiteljica izjasnilo da su zadovoljni održavanjem školskih ustanova. 24%, tj. 8 učiteljica ipak ne misli tako i to su ocijenile ocjenom dobar. Samo je 15% (5) učiteljica izrazito zadovoljno i smatra da školska ustanova zadovoljava sve uvjete za djetetov siguran rast i razvoj te ni na koji način ne ugrožava dijete od širenja zaraznih infekcija zbog neodržavanja higijene i čistoće, bilo to od strane osoblja ili njih samih. 12%, odnosno 4 učiteljice se ipak s ovom tvrdnjom samo djelomično slažu i to su ocijenile ocjenom dovoljan.

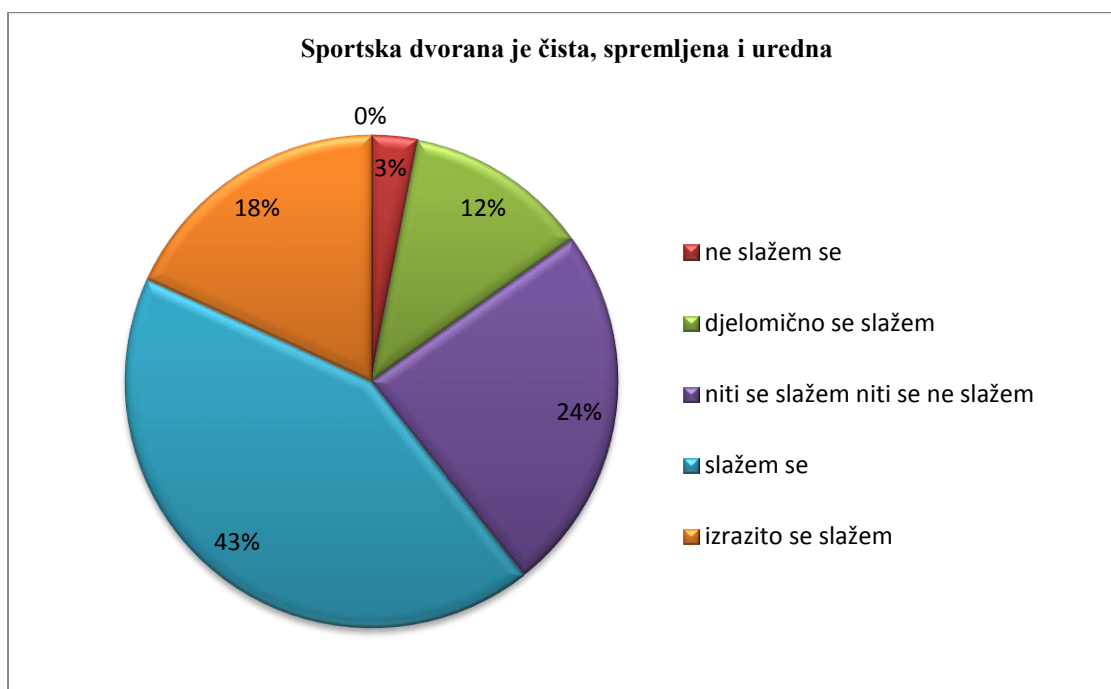
Slika 10: *Mišljenje učitelja o urednosti svlačionica*

Slika 10. prikazuje odgovore učitelja o urednosti svlačionica. 40%, odnosno 13 učiteljica se slaže da su svlačionice čiste, uredne i sigurne. 27% (9) učiteljica niti su zadovoljne niti nisu čistoćom i urednosti, dok je ipak 15% (5) učiteljica izrazito zadovoljno te smatra da su svlačionice izrazito čiste, uredne i sigurne. Također se 12% (4) učiteljica djelomično slažu da su svlačionice čiste i uredne i 6% (2) učiteljica se uopće ne slaže, tj. smatraju da svlačionice nisu čiste, uredne i sigurne za djetetov pravilan rast i razvoj.

Slika 11: *Mišljenje učitelja o dovoljnim količinama koševa za otpatke*

Što se tiče količine koševa za otpatke po hodnicima i učionicama, iz slike 11. možemo vidjeti kako je 43% (14) učiteljica zadovoljno danom količinom, a čak 30% (10) izrazito zadovoljno. 18% (6) učiteljica niti su zadovoljne niti nisu, dok je 9% (3) učiteljica ipak samo djelomično zadovoljno danom količinom koševa za otpatke po hodnicima i učionicama.

Slika 12: *Mišljenje učitelja o urednosti sportske dvorane*

Slika 12. prikazuje odgovore učitelja o urednosti sportske dvorane. 43%, odnosno 14 učiteljica je zadovoljno čistoćom i urednosti školske sportske dvorane. 24% (8) učiteljica niti su zadovoljne niti nisu čistoćom i urednosti. Samo 18% (6) učiteljica su izrazito zadovoljne i smatraju da je sportska dvorana čista, spremljena i uredna, dok se ipak 12% (4) učiteljica djelomično slažu da je sportska dvorana čista, spremljena i uredna. Također 3%, odnosno jedna učiteljica smatra da sportska dvorana uopće nije čista, spremljena i uredna.

8. RASPRAVA

Rezultati ankete pokazali su da učiteljice i nisu baš zadovoljne kvalitetom održavanja higijene u školskim ustanovama. Samo 34% učiteljica je zadovoljno brigom i čistoćom učionice dok preostalih 66% smatra kako bi se češće trebala voditi briga o čistoći i higijeni ili čak uopće nisu zadovoljni čistoćom i smatraju da bi uvjeti za rad u školi trebali biti puno bolji. Unatoč tome, čak sve učiteljice, tj. njih 100% smatra sebe zdravstveno prosvijećenom osobom koja se brine o čistoći i higijeni te učenike potiče na isto. Također 100% učiteljica smatra kako potiče, odnosno educira djecu o važnosti pranja ruku, oralnoj i osobnoj higijeni. Čak 91% učiteljica je zadovoljno brojem sanitarnih čvorova u školi, dok 9% ipak nije, te smatra kako bi broj sanitarnih čvorova u školi trebao biti veći. Što se tiče količine koševa za otpatke po hodnicima i učionicama, učiteljice su izrazito zadovoljne te je 73% učiteljica mišljenja da je broj koševa za otpatke zadovoljavajući. Rezultati su jako niski što se tiče dostupnosti osnovnih higijenskih potrepština u školskim toaletima. Tek je 36% učiteljica zadovoljno količinom osnovnih higijenskih potrepština, dok preostalih 64% smatra da potrepštine poput maramica i sapuna nisu uvijek ili čak uopće prisutne. Zbog odgojnih i higijenskih razloga u svakom se školskom zahodu mora nalaziti dovoljna količina toaletnog papira. Školski zahodi moraju imati umivaonike za pranje ruku s tekućom vodom, dovoljnom količinom sapuna i papirnatih ubrusa. Što se tiče održavanja i čišćenja sanitarnog čvora, učiteljice su izrazito zadovoljne te je 73% učiteljica mišljenja da se sanitarni čvor redovno pere i čisti te da se učionice redovno prozračuju. 82% učiteljica prozračuje učionicu nekoliko puta dnevno i to uglavnom na kraju svakog nastavnog sata ili svakih sat vremena. Učenici u školi trebaju steći osnovne higijenske navike, stoga školske blagovaonice i kuhinje moraju biti upravo tako uređene. Rezultati na pitanje pridržavaju li se učenici u školskim kuhinjama osnovnih higijenskih pravila poput pranja ruku prije jela, vezanja kose u rep i sl. su odlični. 73% učiteljica je mišljenja da se učenici u kuhinji pridržavaju osnovnih higijenskih pravila, dok samo 27% ipak ne misli tako. Na pitanje o čistoći, spremljenosti i urednosti sportske dvorane 61% učiteljica je zadovoljno ili čak i izrazito zadovoljno čistoćom i urednosti. 55% učiteljica je mišljenja da su svlačionice također čiste, uredne i sigurne što su zadovoljavajući rezultati. Općenito o higijeni školske zgrade, 64% učiteljica smatra kako školska ustanova ni na koji način ne ugrožava dijete od širenja zaraznih infekcija zbog neodržavanja higijene i čistoće, bilo to od strane osoblja ili njih samih.

Kroz provedeno istraživanje, rezultati su pokazali da higijensko-sanitarne mjere u školskim ustanovama ipak nisu u zadovoljavajućoj mjeri te da učiteljice nisu zadovoljne brigom i čistoćom školske zgrade. Navedene mjere su potrebne kako za odgojne svrhe tako i radi sprječavanja zaraznih bolesti u školi. Samo dio učenika i kod kuće živi odgovarajućim higijenskim standardom. Školska okolina za učenike mora predstavljati mjesto gdje će svoje higijenske navike produbiti i proširiti.

9. ZAKLJUČAK

Djeca u školama često obolijevaju od različitih virusnih i bakterijskih bolesti. Najjednostavniji način na koji možemo spriječiti prijenos i nastanak mnogih bolesti je redovito pranje ruku. Stoga kod školske djece treba vršiti intenzivniju i izravniju edukaciju s prikazivanjem realnih rizika i ozbiljnosti posljedica u slučaju neadekvatne higijene. Školska zgrada je mjesto gdje učenici žive i rade niz godina u doba svog intenzivnog duševnog i tjelesnog razvoja. Ona može utjecati i pozitivno i negativno na njihov razvoj i zdravlje. Negativan utjecaj je veći, ako su učionice pretrpane, nedovoljno zračne i slabo osvijetljene, vlažne, ako nema dovoljno urednih zahoda, ako zgrada nije opskrbljena zdravom pitkom vodom. Stoga školsku zgradu treba graditi i opremiti tako da se negativan utjecaj na zdravlje učenika ukloni ili barem smanji. Osnovni uvjet koji u svakoj školskoj zgradi i njezinoj okolini mora biti ispunjen je održavanje reda i čistoće. Učionica je osnovna radna prostorija te ona u prvom redu mora omogućiti pravilno odvijanje nastave. Pravilna prehrana također je jedan od temeljnih uvjeta za skladan tjelesni i duševni razvoj djece. O prehrani mnogo ovisi kakva će biti njihova buduća radna sposobnost i njihovo zdravlje. Zbog toga je sanitarna inspekcija dužna provoditi sanitarni nadzor koji obuhvaća nadzor nad provedbom zakona i pravilnika o higijenskim uvjetima rada. Učenici bi trebali imati dobar primjer u svojim nastavnicima te u načinu uređenja i održavanja škole jer djeca najveći dio navika stječu oponašanjem okoline. Potrebno je među učenicima promicati zdravlje, a to možemo opisati kao bilo koju aktivnost koju poduzimamo kako bismo unaprijedili i/ili zaštitili zdravlje svih unutar školske zajednice.

10. LITERATURA

1. Kostović-Vranješ, V. i Ruščić, M. (2009). *Higijena*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
2. Lovrentjev, A. (2005). *Škola koja voli mene 2*. Zagreb: DiVič
3. Malčić, I. i Ilić, R. (2008). *Pedijatrija sa zdravstvenom njegom djeteta*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
4. Prebeg, Ž. (1985). *Higijena i škola*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
5. Springer, O.P. (2007). *Higijena*. Zagreb: PROFIL

Mrežna literatura:

1. Bošnjak, Z., Budimir, A. i Plečko, V. (2014). *Antiseptika i dezinfekcija u vrtićima i školama*. PLIVAMED.net. Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.plivamed.net/aktualno/clanak/8905/Antiseptika-i-dezinfekcija-u-vrticima-i-skolama.html>
2. Golemac, S. (2015). *Loš zrak u školama Razina CO2 pet puta iznad dopuštene, učenici znaju i kolabirati...* Jutarnji.hr. Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/los-zrak-u-skolama-razina-co2-pet-puta-iznad-dopustene-ucenici-znaju-i-kolabirati.../386284/>
3. Janev-Holcer, N., Capak, K. i Jeličić, P. (2016). *Dezinfekcija sportske opreme*. PLIVAMED.net. Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.plivamed.net/aktualno/clanak/11319/Dezinfekcija-sportske-opreme.html>
4. Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske. (2013). *Nacionalne smjernice za prehranu učenika u osnovnim školama*. Zagreb: Narodne novine d.d. Preuzeto 14.6.2017., sa http://os-komiza.skole.hr/upload/os-komiza/newsattach/157/Nacionalne_smjernice_za_prehranu_ucenika_u_osnovnim_skolama.pdf
5. Pejnović-Franelić, I. (2013). *Škola koja promiče zdravlje*. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Preuzeto 13.6.2017., sa <http://mamed.medri.hr/voz/Pejnovic.pdf>
6. Vančina, I. (2009.) *Higijena*. Zagreb: Andragoško učilište Zvonimir. Preuzeto 14.6.2017., sa http://elacd.carnet.hr/images/c/cd/PRVO_NASTAVNO_PISMO_GOTOVO.pdf
7. Vladac. (2013). *Važnost higijene školske zgrade i školskih prostorija*. SaznajLako.com

Preuzeto 13.6.2017., sa <http://saznajlako.com/2013/11/16/vaznost-higijene-skolske-zgrade-i-skolskih-prostorija/>

Ostala mrežna literature:

1. *Daillyclassroomcleaning.* Preuzeto 14.6.2017., sa http://gomiem.org/files/handouts/2_2.doc
2. *Kurikulum zdravstvenog odgoja.* Preuzeto 13.6.2017., sa http://www.azoo.hr/images/zdravstveni/Kurikulum_ZO.pdf
3. *Odjel za zarazne bolesti.* Preuzeto 13.6.2017., sa <https://zdravlje.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1297/sanitarna-inspekcija/najcesca-pitanja-i-odgovori-2332/odjel-za-zarazne-bolesti-2349/2349>
4. *Protokol o postupanju u školi s učenicima oboljelim od šećerne bolesti.* Preuzeto 13.6.2017., sa http://www.zdravljezasve.hr/html/zdravlje09_skola_zdravlje-index.html
5. *Provedbeni program obveznog cijepljenja u Republici Hrvatskoj u 2017.godini protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze, hepatitisa B i bolesti izazvanih s haemophilusinfl.tipa B.* Preuzeto 14.6.2017., sa https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2017%20programi%20i%20projekti/2.%20PROVEDBENI%20PROGRAM%20I._2017.pdf
6. *Rasvjeta učionica.* Preuzeto 14.6.2017., sa <http://www.lipapromet.hr/Usluge/Projektiranje-svjetlotehnike/Profesionalnarsvjeta/tabid/70/itemid/304/amid/567/rasvjeta-u-ionica.aspx>
7. *Što je promicanje zdravlja u školi.* Preuzeto 13.6.2017., sa <http://www.schools-for-health.eu/hr/for-schools/prirunik/uvod/scaronto-je-promicanje-zdravlja-u-scaronkoli>
8. *Zašto je promicanje zdravlja u školi važno?* Preuzeto 13.6.2017., sa <http://www.schools-for-health.eu/hr/for-schools/prirunik/uvod/zascaronto-je-promicanje-zdravlja-u-scaronkoli-vano>

11. PRILOZI

UPITNIK ZA UČITELJE RAZREDNE NASTAVE O PROVEDBI HIGIJENSKO-SANITARNIH MJERA U ŠKOLSKIM USTANOVAMA

Studentica sam Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku te u sklopu kolegija Školska higijena provodim istraživanje na navedenu temu. Ovim upitnikom želim dobiti nova saznanja o promicanju zdravlja kod djece te zadovoljavaju li trenutni higijensko-sanitarni uvjeti standarde koji osiguravaju pravilan dječji rast i razvoj u školskim ustanovama. Upitnik je anoniman, a podaci će biti samo zbirno iskazani i obrađeni. Molim Vas da zaokružite samo po jedan od ponuđenih odgovora. Unaprijed se zahvaljujem na Vašoj suradnji i odgovorima. Vaša pomoć mi je od velikog značaja.

1. Koliko često prozračujete učionicu?

- a) jednom dnevno
- b) kad postane zagušljivo
- c) nekoliko puta dnevno
- d) svakih sat vremena
- e) ostalo _____

2. Koliko često, po vašem mišljenju, bi se police i stolovi trebali brisati, i općenito spremati i voditi brigu o čistoći učionice?

- a) zadovoljna/zadovoljan sam brigom i čistoćom učionice
- b) ovisi o spremačici, a ne o samom zakonu i pravilu o tome koliko se često treba čistiti učionica
- c) smatram da bi se češće trebalo voditi brigu o čistoći i higijeni učionice
- d) nisam zadovoljna/zadovoljan čistoćom, te smatram da bi uvjeti trebali biti puno bolji
- e) ostalo _____

3. U školskoj kuhinji se pridržavaju osnovnih higijenskih pravila, poput pranja ruku prije jela, vezanja kose u rep, itd.

DA NE

4. Smatrate li sebe osobom koja je zdravstveno prosvjetljena te se izuzetno brine o svojoj higijeni i čistoći?

DA NE

5. Potičete li sami, tj. educirate li djecu o važnosti pranja ruku, oralnoj i osobnoj higijeni?

DA NE

6. Broj sanitarnih čvorova u školi je zadovoljavajući.

DA NE

Zaokružite broj koji najbliže opisuje vaše mišljenje (1-ne slažem se, 2-djelomično se slažem, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-slažem se, 5-izrazito se slažem)

7.Sanitarni čvor se redovno pere te se učionica redovno prozračuje:

1 2 3 4 5

8. Toalet papir je uvijek dostupan kao i sapun za pranje ruku i ubrusi za brisanje ruku:

1 2 3 4 5

9. Smatram da školska ustanova zadovoljava sve higijenske uvjete za djetetov pravilan rast i razvoj te ni na koji način ne ugrožava dijete od širenja zaraznih infekcija zbog neodržavanja higijene i čistoće:

1 2 3 4 5

10. Svlačionice su čiste, uredne i sigurne:

1 2 3 4 5

11. Ima dovoljno koševa za otpatke po hodnicima i učionicama:

1 2 3 4 5

12. Sportska dvorana je čista, spremljena i uredna:

1 2 3 4 5

Zahvaljujem Vam na sudjelovanju!